

gospodarske, obrtniške in národne.

izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inzerate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 7. julija 1899.

Politiški oddelek.

Krošnjarstvo in Kranjska.

Dunajsko društvo za socialno politiko je pred kratkim obelodanilo uspehe svojih temeljitih raziskovanj glede krošnjarstva v Avstriji.

Iz uvoda po deželah razvrščenemu poročilu je razvidno, da se je število krošnjarjev v zadnjih letih izdatno znižala, največ vsled tega, ker oblastva ne dajo več dotičnih dovoljenj tako rada, kakor poprej. Krošnjarstvo dela mali trgovini in mali obrtnosti jednako nevarno konkurenco, kakor jo delajo pravim pomočnikom tisti rokodelci, ki delajo na svojem domu za mojstre. Kar se razpeča potom krošnjarstva, to so vedno le izdelki velikih industrialcev in pridejo izdelki manjših obrtovanj le tedaj posredovanjem krošnjarjev med ljudi, kjer je še kaj domače industrije, kakor na pr. pri nas v Ribnici. To je povod, da oblastva ovirajo krošnjarstvo in da to propada.

Kranjska dežela ne pokupi dosti blaga od krošnjarjev, a je vzlic temu pri krošnjarstvu močno zainteresovana. Obrtni nadzornik H. Tauss pravi v svojem poročilu, da revnosti gospodarskih razmer na Kranjskem nobena stvar tako ne označuje, kakor počasno množenje prebivalstva. Na Kranjskem se je prebivalstvo v letih 1880—1890 pomnožilo samo za 5.69 odstotkov. v tem ko se je na Dolenjem Avstrijskem v istem času pomnožilo za 14.21 odstotkov. Posestva so večinoma tako majhna da jedna rodbina ne more živeti na njih, in da mora dobiti ali postranskega zaslužka ali pa se mora izseliti bodisi za vedno ali vsaj za nekaj časa. Tauss trdi, da je ostalo doma le 437.303 oseb, 42.009 oseb se je preselilo v druge okraje na Kranjskem, 42.451 oseb je deželo sploh zapustilo, dočim se je preselilo na Kranjsko le 16.010 oseb.

Kranjcev je na Štajerskem kacic 4000, na Koroškem 4500, v Istri 2000, v Trstu 12.500, na Dunaju 4800, na Ogerskem 15.000. Koliko jih je v Nemčiji in v Ameriki, tega Tauss ne omenja. Po naših poizvedbah jih je v Ameriki že nad 60.000. Ti izseljenci delajo največ pri stavbah, v gozdih in v rudokopih.

Krošnjarstvo je na Kranjskem jako staro. Že 23. oktobra 1492. l. je cesar Friderik V. dovolil podložnikom gosposčin v Kočevju, v Ribnici in v Poljanah, da smejo krošnjariti z živino, z doma narejenim platnom in s priprostimi lesnimi izdelki. Valvazor pripoveduje, da so za njegovih časov kranjski krošnjarji imeli živahno kupčijo z inozemstvom in da so s platnom, lesnimi izdelki, rešeti, polhovimi kožami in škorpionji hodili celo na Nizozemsko, na Angleško in Špansko, a drugi viri pripovedujejo, da so Kočevci hodili na Laško po pomaranče in jih nosili do Hamburga, od koder so se z drugim blagom vračali zopet domov.

Tujih krošnjarjev prihaja razmeroma malo na Kranjsko. V letu 1896. je bilo na Kranjskem izdanih vsega skupaj 1430 dovoljenj za krošnjarstvo, 1641 dovoljenj pa vidiranih, dočim je bilo na Gorenjem Avstrijskem izdanih 638 dovoljenj, vidiranih pa 10637, na Štajerskem izdanih 216 dovoljenj in vidiranih 12.122. Mejtujimi krošnjarji je mnogo Tirolcev, ki prodajajo rožne vence, Dalmatincev, Moravcev s suknenim blagom, Lahov in Slavonk največ pa ogrskih Židov, ki so si v Ljubljani napravili nekako središče, od koder preplavljajo vso deželo.

Največ kranjskih krošnjarjev je iz kočevskega in iz črnomaljskega okraja. Ta okraja sta nerodovitna in prebivalstvo se že zdaj kar tujoma seli čez široko morje. Ako se temu prebivalstvu vzame še krošnjarstvo, ki mu vsaj nekoliko pomaga iz stiske in vsaj nekaj krajcarjev spravi v dotične kraje, potem mora to prebivalstvo, ker na svoji zemlji absolutno ne more živeti in tudi nima drugega zaslužka, ali pobrati šila in kopita in se izseliti ali pa lakote pomreti.

Iz tega je razvidno, kolikega življenskega pomena je krošnjarstvo za Kranjsko in zato je želeli, da bi oblastva pri izdajanju krošnjarskih dovolil na Kranjskem ne delala tistih ovir, katere delajo drugod.

Politični pregled.

Državni zbor se skliče začetkom oktobra v prvi vrsti v namen, da izvoli delegacijo, potem pa, da potrdi pogodbo ali jo odkloni. Nemci oznanjajo že sedaj, da bodo obstrukcijo z vso silo nadaljevali.

Novi spravni poskusi. — Posredovanjem nemško-katoliške stranke hoče vlada začetkom septembra začeti z nemškimi strankami pogajanja radi sprave in sicer na podlagi nemškega binkoštnega programa. Odkrito rečemo, da se bojimo teh pogajanj, kajti vsako na podlagi binkoštnega nemškega programa sklenjeno porazumljenje pomeni za slovenski narod gotovo smrt.

Boj za Dunaj. — Krščanski socialisti so za vlado na Dunaju v skrbeh, ker so prišli v navskrižje z nemškimi nacionalci in z učiteljstvom, katera faktorja sta njim v prid odločevala v boju proti liberalcem. Da si zagotove vlado, so storili, kar store tudi drugod razne stranke, sklenili so preurediti volilni red tako, da bi imeli na vsak način večino v občinskem svetu. Pri tem pa so storili korak, vsled katerega so naleteli na odpor socialnih demokratov. Določili so namreč, da ima v novem volilnem razredu le tisti delavec volilno pravico, ki stanuje nepretrgoma pet let na Dunaju. Na ta način bi se število volilcev znatno omejilo in bi zmagali vedno kandidati krščanskih socialistov. Radi tega so zdaj socialni demokratje začeli ljut boj, ki zadobiva čedalje nevarnejšo obliko. Demonstracije proti krščanskim socialistu so na dnevnem redu in to prav velike demonstracije, ki imajo namen pritiskati na vlado, da bi krščansko-socialnega načrta ne predložila kroni v odobrenje. Socialni demokratje groze že naravnost, da bodo „belgiško govorili,“ če zadobi rečena volilna reforma cesarjevo potrjenje. Bati se je prav resnih dogodb, zakaj razburjenost mej socialno demokratiško delavsko armado je jako velika.

Izvrševalni odbor čeških poslancev je imel te dni sejo, na kateri je določil svoje stališče glede jezikovnega vprašanja z ozirom na razne pojave, došle v javnost v zadnjem času. Zastopniki češkega naroda so povdarjali, da treba v jezikovnem oziru strogo varovati pravice manjšin v posameznih kronovinah ter so se izjavili, naj bo v tem odločati kompetenten državni zbor. Ta izjava je zelo važna, zlasti z ozirom na slovensko-narodno zvezo, ki se po tej izjavi lahko prepriča, da so očitanja, ki so se zadnji čas čula od strani Poljakov, Rusinov in tudi Slovencev, kakor da hočejo Čehi le zase urediti jezikovno vprašanje, popolno neosnovana. Ta izjava je obrnjena zlasti proti onim poljskim poslancem, ki zadnji čas očitno delujejo na to, da bi razbili desnico ter s tem Poljakom omogočili, dobiti družih političnih zaveznikov.

Ogrska. — Poslanska zbornica je končala svoja posvetovanja o nagodbi s Cislitvansko in je sprejela vse dotične predloge brez premene. S tem je končala poglobitno svojo nalogo in je vlada zasedanje parlamenta odgodila do meseca oktobra, kadar se bode vršila volitev delegacije in se začne posvetovanja o kvoti.

„Entente cordiale.“ — Razmerje mej Avstrijo in Rusijo, ki je bilo ustanovljeno o priliki, ko je naš cesar obiskal ruskega carja, še ni znano v svojih podrobnostih, saj je ta pogodba velika dvžavniška tajnost. Sluti se, da se je dosegla neka „entente cordiale“, porazumljenje glede skupnega

postopanja v balkanskih vprašanjih, iz katerih bi najlaglje nastal konflikt mej Avstrijo in mej Rusijo. To sporazumljenje se je že dvakrat prav dobro obneslo. Prvič za časa grško-turške vojne. Takrat so hotele Bolgarska, Srbija in Črnagora priskočiti Grški na pomoč, a Rusija in Avstrija sta jima skupno zaklicali „stojte“ in s tem preprečili nevarne komplikacije. Drugič se je ta entente cordiale obnesla sedaj, ko so nastali boji na srbsko-turški meji in sta Avstrija in Rusija zopet s skupnim nastopom preprečili večji konflikt.

Belgija. — Minoli teden je bila v Bruselju nastala prava pravcata revolucija. Po jako burnih razpravah je bila poslanska zbornica sklenila, da se začne dne 5. julija posvetovanje o vladnem načrtu volilni reformi, s katerim načrtom hoče katoliška stranka liberalce, socialne demokrate in kršč. socialiste pritisniti ob zid ravno v tistih mestih, kjer jim je po dosedanjem volilnem redu zmaga zagotovljena. Na rečeni sklep so socialisti odgovorili s tem, da so sklenili, začeti 5. julija generalni štrajk in začeti ob enem revolucijo. In boji so se začeli takoj. V sredo, v četrtek in v petek so se v bruseljskih ulicah bile krvave bitke mej delavci in mej orožniki. V nekaterih ulicah so delavei napravili barikade in končno jih je kaci 20000 mož hotelo naskočiti kraljevsko palačo. Orožniki so streljali na delavce in je bilo mnogo oseb ubitih in ranjenih. Revolucija je zadobila tako nevaren značaj da se je vlada udala in je razpravo o svoji volilni reformi odgodila za sedaj na nedoločen čas. S tem je pač dosegla, da so bili ustavljeni poulični boji, toda opozicija s tem še ni zadovoljna ter zahteva, naj odstopi sedanja vlada.

Italija. — Tisti prizori, katere smo za Badenijskih časov doživeli v avstrijskem parlamentu, so se zdaj ponovili v Rimu. Vlada je dobila večino poslanske zbornice za to, da se utesni društvena in tiskovna svoboda, toda socialisti in radikali so sklepanje o dotičnem zakonu preprečili z obstrukcijo. Vlada je vsled tega uveljavila dotični zakon s kraljevsko naredbo, potem pa ga predložila parlamentu v naknadno odobrenje. Ne da se tajiti, da vladno postopanje ni popolnoma v soglasju z ustavo. Opozicija je to tudi takoj izkoristila in je v zbornici prouzročila grozen pretep. Poslanci so se obdelavali s pestmi in so se metali po tleh ter uganjali sploh škandale, kakršni se sicer primerjajo samo v žganjarnah. Seja se je morala zaključiti. Ker je popolnoma jasno, da socialisti in radikali sploh ne prepuste nobene mirne debate, da nameravajo s silo ustaviti funkcioniranje parlamentarnega stroja, je vlada še tisti dan zaključila zasedanje parlamenta.

Španska. — Po nesrečni vojni z Ameriko zagazila je Španska v največje finančne stiske, vsled česar je bila vlada primorana nategniti davčni vijak. To je dalo povod krvavim revoltam v raznih mestih, zlasti v tistih, koder prebivalstvo ni zadovoljno s sedanjo vlado in z dinastijo. Španska je bila od nekdaj torišče najljutejših strankarskih bojev, zlasti ker je več pretendentov na kraljevsko krono in so povrh tudi republikanci jako številni. Sedaj so združeni Karlisti, republikanci, socialni demokratje in anarhisti, in to je moč, katere ni podcenjati, katera postane lahko nevarna vladi in dinastiji. Revolte v Valenciji, v Saragossi, v Barceloni in v drugih mestih so bile jako velike. Ustaši so napravljali barikade in streljali na vojaštvo, kakor vojaštvo nanje. Vlada je bila primorana, razglasiti v raznih mestih obsedno stanje, a vzlic temu se ponavljajo ustanki. Naravno je, da o obsegu in o pravem značaju teh revolucijskih pojavov še nimamo pravega pojma in jasne slike, saj se izvedo take stvari vedno še-le kasneje.